KLÍČOVÉ TÉMA[1]
Ustanovení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c)
Přístup k obhájci

(Naposledy aktualizováno: 31/08/2025)

Úvod

Právo každého, kdo je obviněn z trestného činu, na účinnou obhajobu obhájcem, v případě potřeby úředně ustanoveným, je jedním ze základních prvků spravedlivého procesu (*Salduz proti Turecku* [velký senát], 2008, § 51; *Ibrahim a ostatní proti Spojenému království* [velký senát], 2016, § 255, CZE). Podezřelému by měl být zpravidla poskytnut přístup k obhájci od okamžiku, kdy je proti němu vzneseno „trestní obvinění" v autonomním smyslu Úmluvy (*Simeonovi proti Bulharsku* [velký senát], 2017, § 110, CZE; *Beuze proti Belgii* [velký senát], 2018, § 119, CZE; *Dubois proti Francii*, 2018, § 45–46 a § 69–75).

Ve věci *Beuze proti Belgii* [velký senát], 2018, § 125–130, CZE, ve které vychází ze své předchozí judikatury (zejména *Salduz proti Turecku* [velký senát], 2008, § 53–54; *Ibrahim a ostatní proti Spojenému království* [velký senát], 2016, § 255, CZE; *Simeonovi proti Bulharsku* [velký senát], 2017, § 112, CZE), Soud vysvětlil, že právo na přístup k obhájci sleduje **následující cíle**:

- Předcházení justičním omylům a především naplňování cílů článku 6, zejména rovnosti zbraní mezi vyšetřujícími orgány nebo orgány činnými v trestním řízení a osobou, která je stíhána;
- Vyvážení zranitelnosti podezřelých osob ve vazbě;
- Zajištění základní pojistky proti nátlaku a špatnému zacházení s podezřelými osobami ze strany policie;
- Zajištění respektování zákazu sebeobviňování a práva odepřít výpověď, které mohou být – stejně jako právo na přístup k obhájci jako takové – zaručeny pouze pokud je osoba o těchto právech řádně poučena (viz také *Lalik proti Polsku*, 2023, § 62). V této souvislosti je pravděpodobné, že okamžitý přístup k obhájci, který je schopen poskytnout informace o procesních právech, předejde narušení spravedlivosti vyplývající z absence poučení.

Ve věci *Beuze proti Belgii* [velký senát], 2018, § 133–134, CZE, Soud rovněž rozvedl **obsah práva na přístup k obhájci**. Rozlišuje dva minimální požadavky: 1) právo spojit se s obhájcem a radit se s ním před započetím výslechu, což zahrnuje i právo dávat obhájci důvěrné pokyny, a 2) fyzickou přítomnost obhájce při úvodním výslechu ze strany policie i následných výsleších během přípravného řízení. Tato přítomnost musí zajistit právní pomoc, která je účinná a praktická.

V souvislosti s posledně uvedeným minimálním požadavkem je třeba poznamenat, že ve věci *Soytemiz proti Turecku*, 2018, § 44–64, Soud zdůraznil, že právo na přístup k obhájci vyžaduje nejen to, aby obhájce mohl být přítomen, ale také to, aby mohl aktivně pomáhat podezřelému mimo jiné během výslechu policií a zasahovat, aby zajistil dodržování práv podezřelého. Právo na pomoc obhájce platí po

[1] Vypracováno kanceláří Soudu. Pro Soud není závazné.

Původní text je použit se souhlasem Rady Evropy a Evropského soudu pro lidská práva. Tento překlad, včetně doplnění odkazů na české překlady rozhodnutí nebo jejich shrnutí, byl pořízen Ministerstvem spravedlnosti České republiky na základě dohody s Radou Evropy a Evropským soudem pro lidská práva a je výhradní odpovědností Ministerstva spravedlnosti České republiky.

Norway grants

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

celou dobu výslechu policií a až do jeho ukončení, včetně okamžiku, kdy jsou přečteny učiněné výpovědi a podezřelý je vyzván k jejich potvrzení a podpisu, neboť pomoc obhájce je v tomto okamžiku výslechu stejně důležitá. Policie je tedy v zásadě povinna upustit od výslechu nebo jej odložit v případě, že se podezřelý dovolává práva na pomoc obhájce během výslechu, dokud není přítomen obhájce, který je schopen podezřelému pomoci. Totéž platí i v případě, že obhájce musí odejít – nebo je o to požádán – před ukončením výslechu policií a před přečtením a podepsáním výpovědí.

Nicméně ve věci *Doyle proti Irsku*, 2019, § 81–103, CZE, kde bylo stěžovateli umožněno nechat se zastupovat obhájcem, ale jeho obhájce nebyl připuštěn k policejnímu výslechu v důsledku tehdy uplatňované policejní praxe, Soud neshledal porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) Úmluvy. Měl za to, že bez ohledu na napadené omezení práva stěžovatele na přístup k obhájci během policejního výslechu nebyla za daných okolností celková spravedlivost řízení nenapravitelně dotčena.

Dále ve věci *Beuze proti Belgii* [velký senát], 2018, § 135, CZE, Soud například uvedl, že v závislosti na konkrétních okolnostech každého případu a dotyčného právního systému mohou spravedlivost řízení narušit i následující omezení: 1) odmítnutí nebo potíže, s nimiž se obhájce setkal při žádosti o nahlédnutí do spisu v nejranějších fázích trestního řízení nebo v průběhu přípravného řízení, a 2) neúčast obhájce na vyšetřovacích úkonech, jako jsou rekognice nebo rekonstrukce. To může zahrnovat i nutnost přítomnosti obhájce při úkonech prohlídky a zajištění (*Ayetullah Ay proti Turecku*, 2020, § 135 a § 163).

Kromě toho Soud uvedl, že při posuzování celkové spravedlivosti řízení je třeba v každém jednotlivém případě zohlednit celou řadu služeb, které jsou specificky spojeny s právní pomocí: diskuze o případu, příprava obhajoby, shromažďování vyviňujících důkazů, příprava na výslech, podpora obviněného v těžkých chvílích a ověřování podmínek zadržení (*Beuze proti Belgii*, [velký senát], 2018, § 136, CZE).

Ustanovení čl. 6 odst. 3 písm. c) zahrnuje zvláštní aspekty práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 (*Dvorski proti Chorvatsku* [velký senát] 2015, § 76, CZE) a úkolem Soudu je v každém případě přezkoumat celkovou spravedlivost řízení, konkrétně zda bylo řízení jako celek spravedlivé (*Ibrahim a ostatní proti Spojenému království*, [velký senát], 2016, § 257, CZE; *Beuze proti Belgii*, [velký senát], 2018, § 120–122, CZE).

Zásady vyplývající ze stávající judikatury

- Včasný přístup k obhájci zaručený podle čl. 6 odst. 3 písm. c) může být výjimečně odložen. Zda je takové omezení přístupu k obhájci slučitelné s celkovou spravedlivostí řízení, se posuzuje ve dvou fázích (*Ibrahim a ostatní proti Spojenému království*, [velký senát], 2016, § 257, CZE):
  - Soud posuzuje, zda pro omezení existovaly závažné důvody;
  - Poté Soud zváží, jaká újma vznikla omezením práva na obhajobu v daném případě. Jinými slovy, Soud musí přezkoumat dopad omezení na celkovou spravedlivost řízení.
- Kritérium závažných důvodů je restriktivní (*tamtéž*, § 258; *Dimitar Mitev proti Bulharsku*, 2018, § 71). Z toho vyplývá, že omezení přístupu k právní pomoci: i) je přípustné pouze za výjimečných okolností; ii) musí být dočasné povahy; iii) musí být založeno na individuálním posouzení konkrétních okolností případu a iv) musí mít základ ve vnitrostátním právu, které musí upravovat rozsah a obsah všech omezení (*Ibrahim a ostatní proti Spojenému království*, [velký senát], 2016, § 258, CZE).
- Ve věci *Beuze proti Belgii* [velký senát], 2018, § 142–144, CZE, Soud vysvětlil, že obecné a povinné (v tomto případě zákonné) omezení přístupu k obhájci během prvního výslechu nemůže představovat závažný důvod: takové omezení neodstraňuje povinnost vnitrostátních orgánů ověřit prostřednictvím individuálního a konkrétního posouzení případu, zda existují závažné důvody. V každém případě je na vládě, aby prokázala existenci závažných důvodů pro omezení přístupu k obhájci, což se v případě povinného omezení může ukázat jako obtížné.

- Neexistence závažných důvodů však sama o sobě nevede k závěru o porušení článku 6, neboť Soud musí vždy zkoumat, zda bylo řízení jako celek spravedlivé (*Ibrahim a ostatní proti Spojenému království* [velký senát], 2016, § 262, CZE; *Simeonovi proti Bulharsku* [velký senát], 2017, § 118, CZE; *Beuze proti Belgii*, [velký senát], 2018, § 144, CZE). Pokud však neexistují závažné důvody pro omezení přístupu k právnímu poradenství, Soud při posuzování spravedlivosti uplatňuje velmi přísnou kontrolu (*Ibrahim a ostatní proti Spojenému království*, [velký senát], 2016, § 264–265, CZE). Pokud byl navíc přístup k obhájci opožděn a podezřelý nebyl informován o právu na právní pomoc, právu nepřispívat ke svému vlastnímu obvinění nebo právu nevypovídat, bude pro vládu ještě obtížnější prokázat, že řízení jako celek bylo spravedlivé (*Beuze proti Belgii*, [velký senát], 2018, § 146, CZE). V této souvislosti vyvstává problém z hlediska práva nepřispívat ke svému vlastnímu obvinění nejen v případě skutečných doznání nebo přímo usvědčujících výroků, ale také s ohledem na výpovědi, které lze považovat za „podstatně ovlivňující" postavení obviněného (*tamtéž*, § 178).
- Při posuzování řízení jako celku by měl být zohledněn následující neúplný seznam faktorů, a to v rozsahu, v jakém je to vhodné vzhledem k okolnostem konkrétního případu (*Ibrahim a ostatní proti Spojenému království,* [velký senát], 2016, § 274, CZE; *Beuze proti Belgii,* [velký senát], 2018, § 150, CZE; *Sitnevskiy a Chaykovskiy proti Ukrajině,* 2016, § 78–80):
  - Zda byl stěžovatel ve zvláště zranitelném postavení, například z důvodu věku nebo duševního stavu;
  - Právní rámec přípravného řízení a přípustnosti důkazů během řízení před soudem, včetně skutečnosti, zda byl právní rámec dodržen; pokud byly vyloučeny důkazy získané nezákonným postupem, je obzvláště nepravděpodobné, že by řízení jako celek bylo považováno za nespravedlivé;
  - Zda měl stěžovatel příležitost zpochybnit autenticitu důkazů a brojit proti jejich použití;
  - Kvalita důkazů, a zda okolnosti, za nichž byly obstarány, vrhají pochybnosti na jejich spolehlivost nebo přesnost, s přihlédnutím k míře a povaze případného nátlaku;
  - Pokud byl důkaz získán nezákonně, uvede se, o jakou nezákonnost se jedná, a pokud vyplývá z porušení jiného článku Úmluvy, uvede se povaha zjištěného porušení;
  - V případě výpovědi její povahu a to, zda byla rychle odvolána nebo změněna;
  - Použití důkazů, zejména to, zda tyto důkazy tvořily nedílnou nebo významnou část přímých důkazů, na nichž byl založen odsuzující rozsudek, a jaká byla síla ostatních důkazních prostředků ve věci (viz dále *Brus proti Belgii*, 2021, § 34–36, kde Soud odmítl, že by spoléhání se na celkovou dostatečnost důkazů pro odsouzení mohlo nahradit posouzení spravedlivosti týkající se neodůvodněného omezení práva na včasný přístup k obhájci);
  - Zda bylo posouzení viny provedeno soudci nebo laickými porotci a jaké bylo poučení, jehož se porotcům dostalo;
  - Váha veřejného zájmu na vyšetření a potrestání dané trestné činnosti; a
  - Ostatní procesní záruky poskytované vnitrostátními právními předpisy a praxí.
- Soud přihlédne zejména k tomu, zda vnitrostátní soudy posoudily omezení přístupu stěžovatele k obhájci a vyvodí z toho nezbytné závěry (*Bjarki H. Diego proti Islandu*, 2022, § 59 in fine a § 60, *Bülent Bekdemir proti Turecku*, 2025, § 56–57). Pokud však takové posouzení chybí, musí Soud sám posoudit celkovou spravedlivost řízení. Při plnění tohoto úkolu by navíc Soud neměl vystupovat jako soud čtvrté instance tím, že by zpochybňoval výsledek soudního řízení nebo se zabýval hodnocením skutečností a důkazů či jejich dostatečností pro odsouzení. Tyto záležitosti jsou v souladu se zásadou subsidiarity v kompetenci vnitrostátních soudů (*Kohen a ostatní proti Turecku*, 2022, § 59).

- Po formulování výše uvedených obecných zásad týkajících se práva na přístup k obhájci ve věci *Ibrahim a ostatní proti Spojenému království* [velký senát], 2016, § 249–274, CZE), ponechal Soud v několika následných případech týkajících se systémových omezení tohoto práva otevřenou otázku, zda takové systémové omezení samo o sobě stačí k tomu, aby to vedlo k porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c). Tato omezení nepovažoval za založená na závažných důvodech, a proto při velmi přísné aplikaci testu posuzujícího celkovou spravedlivost omezení shledal porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) Úmluvy (např. *Bayram Koç proti Turecku*, 2017, § 23; *İzzet Çelik proti Turecku*, 2018, § 38)
- Nicméně ve věci *Beuze proti Belgii* [velký senát], 2018, § 144 a § 160–165, CZE, Soud potvrdil, že dvoustupňový test, jak byl rozpracován ve věci *Ibrahim a ostatní proti Spojenému království* [velký senát], 2016, CZE, se vztahuje i na obecná a povinná (v tomto případě zákonná) omezení. Za těchto okolností však Soud při posuzování spravedlivosti uplatňuje velmi přísnou kontrolu a absence přesvědčivých důvodů má velkou váhu, kvůli které se tak může přiklonit k závěru o porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) Úmluvy.

Významné příklady

- *Ibrahim a ostatní proti Spojenému království* [velký senát], 2016, CZE – omezení přístupu k obhájci v rámci boje proti terorismu;
- *Simeonovi proti Bulharsku* [velký senát], 2017, CZE – zásady z případu *Ibrahim a ostatní* v kontextu běžného trestného činu (ozbrojená loupež a vražda);
- *Beuze proti Belgii* [velký senát], 2018, CZE – obecné a povinné (zákonné) omezení přístupu k obhájci při prvním policejním výslechu a nemožnost obdržení pomoci od obhájce při výslechu podezřelého v následném přípravném řízení.
- *Artur Parkhomenko proti Ukrajině*, 2017, § 83–91 – podrobné posouzení celkové spravedlivosti řízení v případě, kdy neexistovaly závažné důvody pro omezení;
- *Dimitar Mitev proti Bulharsku,* 2018 – omezení přístupu k obhájci během policejního výslechu;
- *Dubois proti Francii*, 2022 – omezení přístupu k právní pomoci při prvním výslechu osoby, která není zbavena svobody.

Shrnutí obecných zásad

- *Simeonovi proti Bulharsku* [velký senát], 2017, § 110–120, CZE;
- *Sitnevskiy a Chaykovskiy proti Ukrajině*, 2016, § 57–63;
- *Beuze proti Belgii* [velký senát], 2018, § 119–150, CZE.

Související (ale odlišná) témata

Vzdání se záruk podle článku 6 Úmluvy[2]:

- V souvislosti s právem na přístup k obhájci často vyvstává otázka vzdání se záruk právní ochrany podle článku 6. Pokud vzdání se práva na přístup k obhájci je „vědomé a informované z hlediska důsledků“ ve smyslu ustálené judikatury Soudu, není zpravidla důvod pochybovat o celkové spravedlivosti trestního řízení proti stěžovateli (*Šarkienė proti Litvě* (rozhodnutí), 2017, § 38; *Sklyar proti Rusku*, 2017, § 26).

Obhájce dle vlastního výběru:

- Ve věci *Dvorski proti Chorvatsku* [velký senát], 2015, § 78, CZE, Soud rozhodl, že osoba obviněná z trestného činu, která si nepřeje se hájit sama, musí mít možnost využít pomoci svobodně zvoleného obhájce již v raných fází řízení. Pokud bylo omezeno právo na přístup k obhájci podle vlastního výběru, musí Soud nejprve přezkoumat, zda se takové omezení zakládá na „relevantních a dostatečných“ důvodech. Pokud takové důvody neexistují, přistoupí Soud k posouzení celkové spravedlivosti trestního řízení (*tamtéž*, § 81–82).
- Právo na přístup k obhájci podle vlastního výběru se odpovídajícím způsobem uplatní i ve fázi soudního řízení (*Elif Nazan Şeker proti Turecku*, 2022, § 50).

Komunikace s obhájcem:

- Právo na účinnou právní pomoc zahrnuje mimo jiné právo obviněného na soukromou komunikaci s obhájcem. Toto právo může být omezeno, pokud k tomu existuje závažný důvod, ale takové omezení by nemělo obviněného zbavit spravedlivého projednání věci (*Öcalan proti Turecku* [velký senát], 2005, § 133, CZE. „Dobrý důvod“ by měl být dostatečně závažný, aby ospravedlnil toto omezení (*Moroz proti Ukrajině*, 2017, § 67–70). V každém případě musí Soud přezkoumat, zda bylo řízení jako celek spravedlivé (*tamtéž*, § 74).

[2] Viz relevantní klíčové téma Vzdání se záruk spravedlivého procesu, CZE.

KLÍČOVÉ ODKAZY NA JUDIKATURU

Zásadní případy:

- *Salduz proti Turecku* [velký senát], č. 36391/02, 27. listopadu 2008 (porušení čl. 6 odst. 3 písm. c) ve spojení s čl. 6 odst. 1 z důvodu neposkytnutí právní pomoci stěžovateli v době, kdy byl ve vazbě);
- *Ibrahim a ostatní proti Spojenému království* [velký senát], č. 50541/08, 50571/08, 50573/08 a 40351/09, 13. září 2016 (neporušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) ve vztahu k prvním třem stěžovatelům; porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) ve vztahu ke čtvrtému stěžovateli).

  CZE

Ostatní případy podle čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c):

- *Sitnevskiy a Chaykovskiy proti Ukrajině*, č. 48016/06 a 7817/07, 10. listopadu 2016 (porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) ve vztahu k prvnímu stěžovateli);
- *Artur Parkhomenko proti Ukrajině*, č. 40464/05, 16. února 2017 (neporušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c));
- *Simeonovi proti Bulharsku* [velký senát], č. 21980/04, 12. května 2017 (neporušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c));

  CZE

- *Bayram Koç proti Turecku*, č. 38907/09, 5. září 2017 (porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c));
- *İzzet Çelik proti Turecku*, č. 15185/05, 23. ledna 2018 (porušení čl. 6 odst. 3 písm. c) ve spojení s čl. 6 odst. 1 z důvodu absence právní pomoci stěžovateli během předběžného šetření);
- *Dimitar Mitev proti Bulharsku*, č. 34779/09, 8. března 2018 (porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c));
- *Beuze proti Belgii* [velký senát], č. 71409/10, 9. listopadu 2018 (porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c));

  CZE

- *Soytemiz proti Turecku*, č. 57837/09, 27. listopadu 2018 (porušení čl. 6 odst. 1 a čl. 3 písm. c));
- *Doyle proti Irsku*, č. 51979/17, 23. května 2019 (neporušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c));

  CZE

- *Ayetullah Ay proti Turecku*, č. 29084/07 a 1191/08, 27. října 2020 (porušení čl. 6 odst. 1 a 3);
- *Brus proti Belgii*, č. 18779/15, 14. září 2021 (porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c), pokud jde o spravedlivost řízení);
- *Bjarki H. Diego proti Islandu*, č. 30965/17, 15. března 2022 (porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c));
- *Dubois proti Francii*, č. 52833/19, 28. dubna 2022 (neporušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c));
- *Kohen a ostatní proti Turecku*, č. 66616/10, 7. června 2022 (neporušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) z důvodu stížností týkajících se i) omezení práva prvních tří stěžovatelů na přístup k obhájci a použití výpovědí, které učinili bez přítomnosti obhájce, ii) použití výpovědí některých dalších spoluobviněných v nepřítomnosti obhájce ve vztahu ke všem stěžovatelům a iii) použití výpovědí jednoho ze stěžovatelů ve vztahu k dalším třem stěžovatelům).

- *Hamdani proti Švýcarsku*, č. 10644/17, 28. března 2023 (neporušení čl. 6 odst. 3 písm. c));
- *Lalik proti Polsku*, č. 47834/19, 11. května 2023 (porušení čl. 6 odst. 3 písm. c));
- *Krpelík proti České republice*, č. 23963/21, 12. června 2025 (porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c)); CZE
- *Bülent Bekdemir proti Turecku*, č. 42881/18, 17. června 2025 (porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c));
- *Opalenko proti Ukrajině*, č. 46673/18, 17. července 2025 (neporušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c)).